

Türkiye'nin Sorunları ve Prof. Dr. Fritz Baade

Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil

Alman iktisatçısı Prof. Dr. F. Baade «Türkiye'nin turizm bakımından gelişmesini sağlayacak faktörler» konusunda bir rapor hazırlamak üzere, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının danışmanı olarak yeniden yurdumuza geliyor. Üç ay sürecek olan bu ziyaretini O.E.C.D. teşkilâtı hesabına yapacak olan Baade, Türkiye'nin fikir ve siyaset çevrelerince yakından bilinmektedir. Bu yazının amacı, Prof. Dr. Fritz Baade ile Türkiye'nin sorunları arasındaki düşünce bağlarını kısaca ortaya koymaktır.

I

Hayatı, fikirleri ve çalışmaları

1893 yılında Almanya'da doğan Fritz Baade ilim, idare ve siyaset çalışmalarını yurdunun dışına taşıran dikkate değer insanlardan biridir. Yüksek öğrenimini ünlü Alman üniversitelerinde tamamladıktan sonra 1923 yılında Göttingen Üniversitesinde iktisat doktoru olmuştur. İlim hayatı, Berlin Üniversitesinde doçent olduğu 1928 yılında başlar. Birinci Dünya Savaşına katılmış, 1930 - 1933 yıllarında Alman Parlâmentosunda üye olarak bulunmuştur. 1949 yılından beri de bu defa «Reichstag» yerine «Bundestag» adını taşıyan Alman Parlâmentosunda, Sosyal Demokrat Partinin bir mebusu olarak görev yapmaktadır.

Çeşitli araştırma enstitülerinde müdür olarak bulunmuş olan Baade 1961 yılında Bonn'da kurulan «Az Gelişmiş Ülkelerin İktisadî Meselelerini Araştırma Enstitüsü» nün müdürüdür. 1946 ve 1947 yıllarında Amerika Birleşik Devletlerinde yayın işlerinde çalışmış, 1948'de Almanya'ya dönerek Kiel Üniversitesine ordinaryüs profesör olmuştur. Hitler'in iktidara gelişinde bir aralık resmî hizmetlerinden uzaklaştırılınca özel bir tarım işletmesinin yönetimini üzerine alan Baade'nin, 1927 yılında Alman Sosyalist Partisinin kabul ettiği tarım programını hazırlayanlar arasında bulunduğu bi-

linmektedir. Protestan olan, sosyal demokrat ilim ve siyaset adamı, uluslararası teşekküllerin de ilgisini çekmiş, onlar adına raporlar hazırlamıştır.

Ziraat ekonomisi alanındaki çalışmalarıyla dünyaca tanınan Prof. Dr. Fritz Baade, teorik bilgilerle uygulama alanındaki gayretleri bir bütün halinde ele alan, daha iyi bir geleceğin ve dünyanın kurulması için teklifler öne süren hümanist insanlardan biridir.

II

Türkiye ile ilişkileri

Baade'nin Türkiye'ye gelişi ve sorunlarımıza ilgi duyması Hitler'in iktidara geçmesinin bir sonucu olmuştur, denebilir. Ekonomi Bakanlığına «müşavir» olarak tâyin edilen Dr. Baade, (1935'ten 1939 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nezdinde tarım mahsulleri piyasası konusunda müşavir sıfatıyla çalıştıktan sonra, 1939'dan 1944'e kadar yine Türkiye'de hususî müşavir sıfatıyla faaliyette bulunmuştur). Bu arada Ankara Ziraat Fakültesinde ziraî pazarlama dersleri de okutan Baade, geçen yıllarda Tahir-ova'da (Gönen) bir Türk - Alman Örnek Çiftliği kurulmasında Alman Hükümetinden önemli yardımlar sağlamıştır.

Halen «Alman - Türk Cemiyeti Başkanı» olan Baade Kırşehir'in de onursal hemşehrisidir. İkinci Dünya Savaşı sırasında ailesiyle birlikte Kırşehir'e enterne edilen Baade, Hacıbektas taşları ve Terme sularıyla yakından meşgul olmuş, Kırşehir'e yaptığı hizmetler sebebiyle Belediyece onursal hemşehri ilân edilmişti. Bu münasebetle Baade şunları söylemiştir : (Kırşehir şehrinin beni fahrî hemşehri yapması memleketim de dahil olmak üzere, bana tevcih edilen birçok payelerden üstündür¹).

Prof. Dr. F. Baade, son yıllarda çeşitli vesilelerle yurdumuzu ziyaret etmiştir.

III

Kitap ve yazılarından dilimize çevrilenler

Baade'den Türkçeye yapılan çeviriler, bizim bildiklerimize göre, 1935 yılında başlar ve 1965 yılında da devam edip gider. Bu otuz yıllık sürede yapılmış olan çevirileri,

1) İlk iki bölümde «Türkiye Raporu» nun Ziraat Bankası yayınına eklenen yazılardan yararlandık.

- A. Kitap ve broşürler,
B. Dergilerde ve gazetelerde yayınlanan inceleme, makale ve özetler başlığı altında, başlıca iki kümede toplamak mümkündür.

A. *Kitap ve broşürler :*

1. Türkiye Yumurta Satışının Rasyonalizasyonu Hakkında Rapor, Ankara 1935, 72 s.
2. Kuru Üzüm Ekonomimizin İnkişaf İmkânları, Ankara 1937, 254 s.
- 3a. F.A.O. Türkiye Raporu, Ankara 1960, 159 s. (teksir) [Prof. Baade Başkanlığında F.A.O. Heyetince hazırlanan raporun I. ve II. bölümü]
 - b. (Baade) Raporunun Özeti, D.S.İ. Genel Müdürlüğü Yayını, [Ankara] (t.s.), 15 s. (teksir)
 - c. F.A.O. Türkiye Raporu, T.C. Ziraat Bankası Yayını, Ankara 1962, 206 s. [J. E. Christiansen tarafından yazılan III. bölümle birlikte (s. 185 - 206) raporun tamamı]
4. Türkiye'nin İhracatı ve Görünmeyen Gelirleri Nasıl Geliştirilebilir, (Guy Finlayson ile birlikte), (Ankara) 1960, 163 s. + Ekler.
5. Türk Turizmiyle İlgili Yabancı Uzman Raporları, Ankara 1963, 153 s. adlı kitap içinde s. 69 - 85 : Türk Turizminin Gelişme İmkânları. (4. sayıda künyesi verilen kitabın IV. bölümünün bazı değişiklik ve eklerle yeni şekli)
6. Türk Turizminin İnkişaf İmkânları, (Ankara) 1963, 18 s. (Adı geçen yazının broşür şeklinde basımı).

B. *Dergilerde ve gazetelerde yayınlanan yazılar :*

1. İ. Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, C. VII, S. 1 - 4, s. 10 - 87 (Ekim 1945 — Temmuz 1946), Bütün Avrupa İçin Ekmek!
2. İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, C. X, S. 2, s. 110 - 112, (1960), Kalkman Memleketlerin Bünye Meselelerine Misal Olarak Türkiye.
3. Bütün Dünya, C. XIII, S. 14, s. 139 - 141 (Aralık 1960 — Ocak 1961), Türkiye'de Buhranın Gerçek Sebepleri.
4. Milliyet, 13 Nisan — 16 Nisan 1963, 2.000 Yılına Doğru Yarış.

5. Cumhuriyet, 24 Şubat — 3 Mart 1965, 2.000 Yılında Dünya, (Her iki yazı dizisi, Baade'nin 1960 yılında Oldenburg ve Hamburg'da yayınlanan, Fransızca çevirisi 1963'te Paris'te, İngilizce çevirisi 1963'te Londra'da çıkan «İki Bin Yılına Koşu» adlı kitabındandır.)

IV

Baade'nin ilgi duyduğu Türkiye sorunları ve öne sürdüğü çözüm yolları

Bize kalırsa, Prof. Dr. Fritz Baade'nin Türkiye ile ilgili çalışmalarını «F.A.O. Türkiye Raporu» nda yer alan şu cümle çok güzel özetlemektedir : «Türk ekonomisinin bünyesinin ve bilhassa ziraat esaslarının hemen hemen tamamen yeniden inşası». Bu amaca yönelmiş olan çalışmaları, zaman içinde, şöyle bir durum gösterir.

1935 yılında yayınlanan ilk raporu, bilindiği gibi «*Türkiye Yumurta Satışının Rasyonelizasyonu*» hakkındadır. Yumurta standardizasyonu üzerinde duran Baade'nin, istihsal ve ihracatta mevcut olan durumu ayrıntıları ile incelediği görülür. Gözünden kaçmayan nokta, «en fazla ihracat» ın «istihlak memleketlerinde fiatların en düşük olduğu zamana» rastlamasıdır. Ticaret siyaseti buna göre ayarlanmalı, kalite ıslah edilmelidir. Kendisinin ifadesiyle, «yumurta ihracatının mevsim münhanisini değiştirmek» şarttır.

Baade, Mayıs 1936 tarihli raporunda (yayını 1937'dedir), «standardizasyon bakımından kuru üzüm istihsal ve ihracat vaziyetini» inceleyen «*Kuru Üzüm Ekonomimizin İnkişaf İmkânları*» nı ele alır. Yöntemi, olayı Türkiye bakımından ortaya koyduktan sonra, konuyla ilgili ülkelerdeki gelişmeleri ve buna göre alınması gereken tedbirleri öne sürmektir. Onun raporunda, Türkiye'deki istihsal ve satış şartları ile birlikte üretici ve tüketici ülkelerdeki gelişme, Türkiye'ye rakip ülkelerdeki satış usulleri topluca ele alınır. Dr. Baade, Türkiye'nin kuru üzüm konusunu da, ilgili ülkelerle ilişkisi açısından ve kıyaslamalı olarak ortaya koyar.

Baade adı ile Türkiye'yi bir araya getiren en önemli çalışmanın, «Prof. Dr. Fritz Baade Başkanlığındaki F.A.O. Heyeti tarafından hazırlanmış» olan «*F.A.O. Türkiye Raporu*» olduğu şüphesizdir. Türkiye'de kısaca «Baade Raporu» diye adlandırılan bu çalışmanın temel görüşlerinin Baade'nin düşüncesi olduğu, kendi adıyla yayınladığı yazılarla bu raporda yer alan ana fikirler arasındaki benzer-

likten anlaşılmaktadır. Kanaatimizce, bu raporun önemi, başta Türkiye'nin tarım ve kalkınma sorunları olmak üzere, daha önceki bütün yayınların değerlendirilmesi ve yerinde yapılan araştırmaların yanı sıra, varılan sonuçların açık ve seçik olarak ifade edilmesinden doğmaktadır. Gerçi, çizilen tablo iyimser bir tablo değildir ve âcil tedbirleri zorunlu kılmaktadır. Ne var ki, ayacağımızın altındaki toprakların akıp gittiğini, öte yandan, kötü kaderimizi değiştirecek en büyük gücün de elimizin altında hazır denecek durumda beklediğini yetesiye öğrenebilmemiz için bu raporun yayınlanması gerekmiştir.

Raporda, ayrıntıları ile Türkiye'nin tarım sorunları üzerinde duruluyor. Kaynakların kötüye kullanılmasının ve tahriplerin Türkiye tabiatını ne hale getirdiği, erozyon tehlikesinin, gereken ciddi tedbirler alınmazsa istikbalimizi nasıl tehdit ettiği ortaya konuluyor. *Tabiat*'ın yanı sıra bu ortam içindeki *insan*, özellikle hızlı nüfus artışının sonuçları ve tarım kesimindeki *insan gücü*'nün olumsuz yanı ve bir kaynak olarak önemi inceleniyor. Dikkate değer durumları özetleyen şu sayıların hatırlatılmasında fayda vardır :

— Türkiye'de 1956'da sürülen alanlar 22.45 milyon hektarı bulmuştur. Halbuki, erozyon tehlikesi olmadan sürülebilecek alanlar 16.4 milyon hektardan ibarettir.

— Mer'alar daralırken hayvan sayısı artmıştır. «Mevcut 29 milyon hektar mer'a bu saha üzerinde beslenmek istenen hayvan miktarını taşımaktan uzaktır».

— Türkiye «dönüm başına en çok keçi düşen ülke» olmakta devam etmektedir. 1930 yılında her km.² ye 13.7 keçi düşerken 1956 da bu sayı 21.1 olmuştur. Tiftik keçileri hariç, keçi sayısında % 90 oranında bir azaltma yapılması gereklidir.

— 1938/1957 yılları arasında Türkiye'de 10.646 orman yangını olmuş ve 970.000 hektarlık saha yanmıştır. Bu dönemdeki yıllık yangın ortalaması 832, yanan saha 48.500 hektardır.

Türkiye tabiatı ile ilgili durumdan sonra, insan ve iş gücü ile ilgili olarak raporda yer alan bilgileri de şöyle derleyebiliriz :

— «Halen yıllık nüfus artışı aşağı yukarı %2.5'tur ki, bu da takriben 650.000 demektir». (Adı geçen eser, Ankara 1962, sayfa 13, paragraf 1)

— «Köylülerin büyük bir kısmının, senenin ancak birkaç ayı zarfında çalışmaları dolayısıyla, Türkiye'deki 9 milyon ziraat işçisinin 2 milyonunun hakikatte işsiz oldukları tahmin edilebilir». (A.g.e., s. 26, p. 45)

— Türkiye'deki «nüfus kesafeti yağış nisbetiyle yakından alâkalıdır». (s. 31, p. 63)

— «Nüfusun % 70'ten fazlası hâlâ ziraatle meşguldür». (s. 33, p. 68)

— «1955 yılına kadar okur yazar olmayan 6 yaşından yukarı nüfus nisbeti erkek ve erkek çocuklarda % 43.6'ya, kadın ve kız çocuklarda % 75.6'ya düşmüştür». (s. 34, p. 72)

Bu işaretlerin yanı sıra raporda varılan hüküm şudur : Halen nüfus artışının büyük kısmı köylerde. Köylerde her yıl çalışma çağına giren şahıslar yüz binlerce artmaktadır. Bu artan insan gücü Türkiye'nin an'anevî ziraatına hiç bir avantaj sağlamaz. Bilâkis, sürülmesi lâzım gelen arazinin mecburen pulluk altına alınması, arazi parçalanmasının artması, aşırı otlatılmış mer'aların kaldıramıyacıkları kadar fazla sığır tarafından daha da fazla otlatılması, ve nihayet biraz daha fazla mer'a kazanmak için çıkarılan yangınlarla ormanların tahribi gibi tehlikeleri arttırır. Türkiye'nin daha fazlar kalkınmasının bağlı bulunduğu su, toprak ve ormancılığın ıslahatını ve sınaî kalkınmanın da tâcilini meydana getirecek olan kullanılmamış insan gücünün istifade edilir hale getirilmesi, Türkiye'yi kritik durumundan kurtaracak herhangi bir programda yer alması elzem bir unsurdur». (s. 26, p. 46)

Bu durumda, «kullanılmayan insan gücünü harekete geçirmek âcil bir zaruret» sayılmış, «Türkiye'de bünyevî değişikliği finanse etmek için» — uzun vâdeli dış yardımın yanında — en önemli kaynağın bu işgücü serveti olduğuna işaret edilmiştir. Mevcut insan gücünün Türkiye'nin kalkınmasında seferber edilmesi, raporda yer alan çözüm yollarından en ilgi çekici olanıdır.

Raporda üç alternatif öngörülmektedir. Bunlardan, 1) pazar ekonomisinin kurulması, mahdut ölçüde mümkün olabileceği, 2) insan gücünün ücretsiz işlere teşviki ise «son derece muhal» olduğu gerekçesiyle bir yana bırakılmakta, öte yandan bu yolun Çin'de büyük başarıyla uygulandığına değinilmektedir. Bu durumda yegâne yol olarak, 3) «mecburî iş servisinin ihdası» kalmaktadır. Raporun bu konudaki tavsiyesi şöyledir : «Bugün için askerlik vazifesi Türkiye'de iki sene sürmektedir. Eğer bu üç seneye çıkarılır ve bu zamanın yarısı askerî eğitime hasredilir ve diğer yarısı da memleketin hayrına olan sivil hizmetlere sarfedilirse, ekonominin bünyevî ıslahatının finanse edilmesine de müessir bir iştirak sağlanmış olabilir. Mamafih, bu millî hizmet servisi askerliğe çağrılan genç yaş-

taki gruplara hasredilmemelidir. Köylerde hiç bir işin bulunmadığı aylarda hizmet servislerinde daha uzun müddet çalışmak için (ihtiyat) ların da çağırılmasına lüzum olacaktır». (s. 176, p. 536)

Rapora göre, mecburî iş servislerinin ihdası «Türkiye'nin kalkınmasının bağlı bulunduğu su, toprak ve orman ıslahatının yaratılmasında ve aynı zamanda sınıf inkışafın sür'atlendirilmesinde», «Türkiye'nin kritik durumunu bertaraf etmeğe müteveccih herhangi bir programın ayrılmaz bir parçası» (s. 167, p. 537) sayılmak gerekir. Gerçi, mecburî iş servisi ve ordu ilintileri ortaya yeni meseleler koyacaktır. Her ne kadar az gelişmiş ülkelerdeki orduların yapısı ve fonksiyonları bazı endişeleri haksız göstermeğe yetse de, gene de üzerinde tartışılmağa değer bir takım meseleler ortada kalmaktadır. Hele konu ayrıntıları ile ele alındığı vakit «mecburî» olmanın sağlayacağı faydalarla Baade'nin Türkiye için «muhal» saydığı gönüllü işlere yöneltmenin her türlü sonuçları titizce kıyaslanmak gerekir. Bize kalırsa, «ülkü» ve «inanç» unsurlarını yetesiye işleyen bir eğitim görüşü, gönüllü çalışmalar için de başarı ortamını hazırlamış olur. Böylece, «millî plân» da ele alınacak mecburî iş servisinin yanı sıra, köylerde ve küçük topluluklarda geliştirilecek toplum kalkınması programları da kalkınmanın bir aleti haline getirilebilir.

Prof. Dr. F. Baade, dilimize çevirisi de 1960 yılında yayınlanmış olan «*Türkiye'nin İhracatı ve Görünmeyen Gelirleri Nasıl Geliştirilebilir*» adlı raporunda : «Netice olarak, bazıları hiç alışılmış olmayan teşriî ve idarî tedbirlerin alınması mutlak zaruret halinde görülmektedir» (s. 6) derken «F.A.O. Türkiye Raporu» na telmihte bulunmaktadır. Türkiye ihracatının durumunu, genel seyri ve bazı ihraç mallarının münferit tahlili bakımlarından ele aldığı bu raporda Baade, «Turizm, Türkiye'nin en fazla döviz kazandıracak müstakbel potansiyelidir» kanaatini açıklar. Adı geçen raporda IV. bölüm olan Türkiye'de turizm konusu, 1962 yılında yeniden düzenlenerek, hem «Türk Turizmiyle İlgili Yabancı Uzman Raporları» (Ankara 1963) içinde yer alacak, hem de küçük bir broşür biçiminde yayınlanacaktır.

«*Türk Turizminin Gelişme İmkânları*» adlı raporunda Baade «Türkiye'de turizmin gelişme şansı» nın bir Akdeniz ülkesi olması-na dayandığını, dış yardıma muhtaç olmaması için de, ihracatının yanı sıra, yılda birkaç yüz milyon doları da turizmden sağlaması gerektiğini öne sürer. İlk bakışta «hayalî» gibi görünen bu sayı, İtalya örneği gözönünde tutulursa imkân dahiline girer, der. «Şa-

hane sahil güzellikleri», «müsait iklim şartları» ve «eski eserlerin bolluğu» Türkiye'yi turizm için cazip bir hale getirmektedir.

Orta sınıf turist için otel yapımına ön plânda yer verilmesini isteyen Baade, sayfiye köylerinin kurulmasını da salık vermektedir. Ona göre, «Türk turizminin kalkınması için ecnebi sermayedara serbestlik tanımak ve ecnebi teknik personel istihdamını mümkün kılmak zarurîdir». (s. 80/81)

Baade, Köy Kanunu'nun yabancıların gayrimenkul edinmelerini yasaklayan hükümleriyle turizmin Türkiye'deki gelişmesi arasında bir çatışma mevcut olduğuna işaret eder. Her ne kadar, «Türkiye'nin Avrupa İktisadî İşbirliğine girmesi ile bu kanun kalkacaksa» da «bu kanun yürürlükte kaldığı müddetçe sayfiye köylerinin kurulacağı» bölgelere «şehirlerin tâbi olduğu kanunî statü» nün sağlanmasını gerekli sayar. Görüldüğü gibi Türkiye, iki çetin duruma karşı karşıya bulunmaktadır. Ya, büyük bir azimle kendi imkânlarını kendisi seferber edecek, ya da, kendisinin de bir miktar yararlanması pahasına mevcut imkânlarının kapısını yeniden yabancı sermayeye açacaktır.

Adı geçen raporda varılan sonuca göre «... bütçe muvazenesinin kısa zamanda düzeltilmesi ancak turizm yolu ile kabil olabilir» ve «Batı Almanya, Amerika'dan sonra Türkiye'nin iktisadî kalkınmasına en çok para veren devlet olmakla, kalkınma plânında turizm programına diğerlerine nazaran bir priorite tanınmasını arzular». (s. 85)

*
**

Prof. Dr. F. Baade'nin dergilerimizde yayınlanan yazılarından ikisi Türkiye ile ilgilidir. «*Kalkınan Memleketlerin Bünyeye Meselelerine Misal Olarak Türkiye*» adlı yazısında önce yedi gerçek üzerinde durur. Bu gerçekler «F.A.O. Türkiye Raporu» nda varılan sonuçların kısa bir özetidir. Güçlükleri yenebilmek için zorunlu saydığı iki kaynak, «dış yardımların külliyetli şekilde arttırılması» ile «... askerî bir organizasyon tarafından bu işlerin mükellefiyet şeklinde yürütülmesi» dir. «Zarurî bir kalkınma şartı» olarak nitelediği bu mükellefiyeti Baade şöyle anlatmaktadır : «Türkiye'de işgücü fazlasının bir çalışma mükellefiyeti ile organize edilmesi ve memleket temel yapısının düzenlenmesinde başarılı bir şekilde tatbiki ve sağlamlştırılmış olan bu temeller üzerinde geniş ölçüde sanayileşmeğe gidilmesi ile Türkiye için en mühim bir iş gerçekleştirilmiş olacaktır. Türkiye'de bu şekil tedbirlerle sağlanacak başarı, komü-

nist blokun etrafındaki kalkınan diğer bütün memleketler için, bunun yegâne bir kurtuluş yolu olduğunu, aksi halde komünist sistemi kabul etmeleri lâzım geldiğini gösterecektir». (Adı geçen makale, s. 112)

«*Türkiye'de Buhranın Gerçek Sebepleri*» başlıklı ikinci yazı, «Türkiye'de Ekim ayında yapılan son nüfus sayımı, Türkiye'nin dünyada nüfusu en sür'atli artan memleketlerden biri olduğunu göstermiştir» cümlesiyle başlıyor. Erozyon tehlikesine dikkati çekerek, uzmanlara göre her yıl aşınma suretiyle ortalama 1 milimetre münbit toprağın ziyana uğradığını söyliyerek şu sonuca varıyor : «Memleket vasatısında bugünkü münbit toprak tabakası 200 milimetre kaldığına göre, 200 yıl içinde bütün bu toprak ortadan kalkmış olacaktır». (A.g.m., s. 140)

«Türkiye'nin (infrastrüktür) ünün muazzam yatırımlara muhtaç olduğu besbellidir» diyen Dr. Baade, teraslama çalışmaları için «... bütün yıl veya 8 ilâ 9 ay âtil kalan dört milyon erkek iş kuvvetini ziraat sahasında çalışmaya sevketmeyi» salık vermektedir. Ona göre, «Türkiye ağır hastadır, fakat ümitsiz değil» dir. Türkiye'nin çok büyük sulama imkânları mevcuttur. Ne var ki, «Türkiye'nin infrastrüktüründe yalnız sulama sisteminin ıslahı, erozyon'un (aşınma) kontrolü ve ormanların işlenecek hale getirilmesi için, senede 250 milyon dolarlık yatırıma ihtiyaç vardır. Türkiye ise, devlet ekonomisinin ve satış ticaretinin bugünkü bünyesi içinde bu paraya malik değildir». (A.g.m., s. 141)

Yazımızın, Baade'nin ilgi duyduğu Türkiye sorunları bölümünü tamamlamak için 1964 yılı yazında Washington'da toplanan Dünya Gıda Kongresi Başkanlığına sunduğu rapordan da kısaca söz etmeliyiz. Bu raporda *Türkiye, Hindistan ve Pakistan'ın beslenme problemleri* ele alınmıştır. Baade'ye göre bu ülkeler yiyecek üretimini nüfus artışı temposuna uyduramamaktadırlar. Adı geçen rapor hakkında bize bilgi veren bir yazıda², Türkiye'nin her yıl ortalama 1 milyon ton buğday ithal ettiği, gelecek 5-7 yıl içinde bu ithalâtın 2-3 misli artacağı belirtilerek, buğdayın yanı sıra ihtiyaç duyulan hayvansal proteinli maddelere de değiniliyor. Yazara göre, «Açık beyanları ile Hindistan ve Pakistan'dan başka Türkiye'mizin de karşı karşıya olduğu güçlükleri dünya umumî efkârına açık-

2) Bk. : *Doç. Dr. O. N. Koçtürk*, *Kök* dergisi, S. 24, s. 4-6, Profesör Baade ve Türkiye'nin Beslenmesi (Ekim 1964).

lamış olan Baade, bu son raporu ile bizleri de uyarılmış» bulunmaktadır.

S O N U Ç

«Türkiye ağır hastadır, fakat ümitsiz değil» dir diyen Prof. Dr. F. Baade, kaynaklarımızı iyi kullanmak suretiyle selâmete çıkabileceğimizi ifade etmektedir. Programlı bir çalışma, meselelere yarınki nesillerin mutluluğunu gözönünde bulundurarak bakma, dünyayı tanıma, yeni kaynaklar bulma, en önemlisi, akli kullanma vazgeçilmez unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Tarım ile sanayileşmenin birlikte yürütülmesi, ihracat artışının yanı sıra turizm gelirleri üzerinde hassasiyetle durulması Baade'nin topyekûn bir kalkınma fikrini benimsediğini gösteriyor. Temel felsefe ve ayrıntılar üzerinde durulacak olursa her konuda Baade ile görüş birliğinde bulunmayabiliriz. Fakat, Türkiye'nin kalkınması için önce kendi kaynaklarına dönmeleri ve «en mühim kaynak» saydığı işgücünün harekete geçirilmesini başlıca yol sayması, bizleri yakından düşündürmelidir. Kullanılmayan insan gücü, nerede bulunursa bulunsun, «Türkiye'nin kritik durumunu bertaraf etmeğe müteveccih» programlardaki yerini almalıdır. Sade köydeki gizli işsizlik açısından değil, genel olarak ve el emeğinin yanı sıra fikir emeğini de kapsamına alacak şekilde sınırları genişletilmelidir. Millî kurtuluş savaşlarını iktisat alanında sürdüren günümüzün az gelişmiş ülkeleri için bu kaynak çok değerlidir.

Mecburî iş servisinin demokratik anlayışla nasıl bağdaşabileceği üzerinde duranlar olabilir. Mükellefiyetleri anti-demokratik yapan, ayrıcalıklarla uygulanması ve kaynağını kanundan almamasıdır. Yasama organlarının askerlik hizmeti süresi içinde yurt kalkınmasına da yer vermeyi kanunlaştırması böyle bir endişeyi ortadan kaldırır. Yurdun yüksek menfaatleri uğruna herkesten daha fazla fedakârlık istemenin Anayasaya aykırı bir yanı olamaz. Kanaatimizce «mecburî hizmet» konusunu da, bu arada, meslekler ve çalışma yerleri bakımlarından, yeniden düzenlemekte fayda vardır. Baade'nin Türkiye konusundaki tekliflerinin, sadece işgücünün harekete getirilmesi konusuna aydınlarımızın dikkatini çekmek suretiyle olsun, önemli sayılması gerekir. Baade'nin bu konudaki teklifini andıran bir düşünce «Kültür ordusu teorisi» şeklinde ve yol şebekesini sür'atle tamamlayabilmek için «... askerlik müddetini bir yıl uzatmak, uzatılan bu bir yıl için de kültür ordusu halinde çalı-

san her askere 2500 lira bir ikramiye vermek» şeklinde ifade edilmişti³.

Türkiye'yi Avrupa pazarına bağlı olarak ele alan Baade için «Türkiye, birleşmekte olan Avrupa ekonomisi çevresinden ne çıkarılabilir, ne de ayrı tutulabilir». Öte yandan «Türkiye'nin yaşayabilir ve yabancı yardıma muhtaç olmayacak bir duruma gelmesi», yatırımların, şu tedbirler birlikte ele alınırsa umulana verebileceğini ifade etmektedir :

«1. Türkiye yatırım plânları çerçevesi dahilinde, sulama, toprak muhafazası ve ormancılığın gelişmesine müteallik bütün hususlara priorite tanınmalıdır. Bunun gibi projeler için tahsis edilen âmme tahsisatı ehemmiyetli miktarda artırılmalıdır.

2. 1975 yılına kadar, Türkiye uzun vâdeli beynelmilel yardım görmelidir.

3. Türkiye köylerinde kullanılmamakta olan insan gücü memleketin inkişafı bakımından harekete geçirilmelidir». (Türkiye Raporu, s. 27)

Bu durumda Baade'yi yabancı sermayenin sözcüsü saymak haksızlık olur. Fakat zaman zaman «Batı Almanya» adına konuştuğu gözden kaçmamaktadır. Bu tutum, Türkiye'yi ne kadar uzun süre ve yakından tanırsa tanısın bir yabancı uzmanın Türkiye'nin meseleleri üzerinde düşünürken iki yanlı hareket etmekten kurtulamayacağını gösteren dikkate değer bir örnek olmaktadır. İki yanlı harekette oranlar değişebilir, fakat iki yanlılık karakteri değişmez. Gerçek aydın ve yerli uzman konusu böylece yeniden karşımıza çıkmaktadır.

Kişinin mutluluğu, aynı mekânda birlikte yaşadıklarına ve zaman içinde gelecek nesillere doğru uzanmadıkça güdük kalır ve bir anlam taşımaz. Bereketli topraklarımızın 200 yıl sonra bozkır halini alacağını endişesi, yeni nesiller karşısındaki sorumluluk duygularımızla birlikte, bizleri düşündürüp harekete geçirebiliyor mu? İşte, bütün mesele buradadır.

3) Bk. : A. Ş. Ataman, Kültür Ordusu Teorisi veya Biyolojik Sosyal Muvazene Plânı, Adana 1956, s. 3.